

BEWEGEND KIND

COLOFON

Boom Beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur: Mirjam de Stigter
Inhoudelijke redactie: Marieke la Verge, Christine ten Kate en Sandra Booij-Boelens, Martin van Rooijen:
www.deblauweton.nl/risicovol-spelen/aanbod-de-interventieladder

Titel: Bewegend kind
ISBN: 978 90 372 6694 8
Eerste druk/ eerste oplage

Bronvermelding: Yan Krukau | Pexels, Wobbel BV | www.wobbel.eu, Montekids.

© 2024 Boom Beroepsonderwijs | Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een (of meerdere) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom Beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

	Werken met dit keuzedeel	5
Hoofdstuk 1	Ontwikkelaanbod en motorische ontwikkeling	7
	Motorische ontwikkeling baby	9
	Mijlpalen motorische ontwikkeling baby	11
	Emmi Pikler	14
	Ontwikkeling van de peuter	17
	Ontwikkeling van de kleuter	19
	Ontwikkeling van het jonge schoolkind	23
	Schoolrijpheid	24
	Ontwikkeling van het oudere schoolkind	26
	Signaleren ontwikkeling	28
	Begrippen	30
Hoofdstuk 2	Ontwikkelingsgericht bewegen	31
	Sensomotorische ontwikkeling	32
	Bouwstenen ontwikkelingsgericht bewegen	41
	De buitenomgeving en het brein	44
	Begrippen	48
Hoofdstuk 3	Beweeggedrag en advies	51
	Beweeggedrag en beweegadvies 0 tot 6 jaar	52
	Beweeggedrag en beweegadvies 6 tot 13 jaar	55
	Grondmotorische eigenschappen	58
	Beweegvormen	61
	Begrippen	65
Hoofdstuk 4	Risicovol spel	67
	Risicovol spel	68
	Risico's herkennen	69
	Vormen van risicovol spel	71
	Invloeden op risicovol spel	73
	Doelen risicovol spel	74
	Aanbieden van autonome risicovolle beweegmomenten	76
	Stimuleren van risicovol spel	78
	Visie op risicovol spel binnen een organisatie	79
	Begrippen	80
Hoofdstuk 5	Het beweegleerprogramma	81
	Ontwikkelen beweegleerprogramma	82
	Afstemmen	84
	Mogelijkheden en beperkingen	87
	ASS	91
	Taalontwikkelstoornis	93
	Pedagogisch en didactisch handelen	97
	Het activiteitenaanbod	99
	Een compleet beweegleerprogramma	101
	Begrippen	103
Hoofdstuk 6	Materialen en buitenruimte	105
	Effectief gebruik buitenruimte	106
	Afstemming met collega's	108
	Begrippen	112

Hoofdstuk 7	Begeleiding en evaluatie	113
	Instructie op maat	114
	De interventieladder	116
	Evalueren	118
	Feedback	124
	Nieuw plan van aanpak	125
	Begrippen	127
Hoofdstuk 8	Uitdaging	129
	Index	133

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig; bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken, moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Bewegend kind

Dit keuzedeel gaat over de sensomotorische ontwikkeling, de wisselwerking tussen de motoriek en zintuigen, van kinderen. Pas als de sensomotorische vaardigheden ontwikkeld zijn, kunnen kinderen tot leren komen. Het is belangrijk dat jij als pedagogisch werker en onderwijsassistent kijkt naar het beweegadvies en beweeggedrag van kinderen. Met de juiste materialen en een aangepast beweegleerprogramma kan een kind binnen veilige kaders experimenteren met risicovol spel. Waar kun je aan denken bij risicovol spel? En hoe verloopt de sensomotorische ontwikkeling bij kinderen?

LET OP!

Algemene opmerking

Overal waar pedagogisch medewerker staat, kun je ook onderwijsassistent of leerkracht lezen.

Belangrijk om te weten

Wie enkel de pabo afgerond heeft, is bevoegd om gymlessen aan kleuters te geven. Er is een pabodiploma mét speciale gymbevoegdheid vereist als je gymlessen aan oudere schoolkinderen geeft. Zonder deze diploma's mag je geen gymlessen geven.

Bron: *Wat we doen* | KVLO, z.d.

De ouders van Jade hebben via de website gelezen over de bewegingsactiviteiten die op de bso worden aangeboden. Veel beweging, gezonde voeding en iedere dag naar buiten; dat spreekt hun aan. Maar als ze via de ouderapp geïnformeerd worden over de hindernisbaan die een week later georganiseerd wordt, roept dit vragen bij hen op. Vader belt het pedagogisch kinderdagverblijf op: 'Hoe houden jullie de risico's zo klein mogelijk? En zijn jullie als pedagogisch medewerkers hier wel voor opgeleid?'

Bekijk de video.

Bewegen is goed én nodig voor een gezonde ontwikkeling bij kinderen. Risicovol spel is leerzaam. Het biedt kinderen veel informatie over hun eigen lichaam, hun omgeving en geeft ze zelfvertrouwen. Belangrijk hierbij is dat je deze activiteiten goed voorbereidt, zorgt voor een veilige situatie, toezicht houdt en open communiceert met kinderen en ouders. Wat vind jij van risicovol spel: is dit leerzaam of zou je het liever vermijden?

Leerdoelen

1. Je kent de motorische ontwikkeling van de baby, peuter, kleuter en het basisschoolkind.
2. Je kunt de ontwikkelingskenmerken van de baby, peuter, kleuter en het basisschoolkind naar de praktijk van sport en bewegen vertalen.
3. Je weet welke beweegbehoefte kinderen hebben en of het actuele beweegaanbod hierbij wel of niet aansluit.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten, deze opdrachten herken je aan [BP]. Deze beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio en je hebt ze nodig om de uitdaging aan het einde van het keuzedeel goed af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- *Voorkeurshand observeren*
- *Sensomotorische stimulatie*
- *Zintuigenparcours*
- *Schatzoeken*
- *Ontwerp een hindernisbaan*
- *Ouders informeren*
- *Bewegen met muziek*
- *Compleet beweegleerprogramma*
- *Ontwerp een buitenruimte*
- *Buitenactiviteiten*
- *De interventieladder*
- *Oudercommunicatie.*

- *Test je kennis*

Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

- *Uitdaging*

Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe. En hier word je op beoordeeld.

Voor de uitdaging van dit keuzedeel maak je een activiteitenplan voor een bewegingsactiviteit, met elementen van risicovol spel. Deze bewegingsactiviteit voer je uit op je praktijkplek. Na de uitvoering evalueer je zelf en samen met de betrokken kinderen en je stagebegeleider de bewegingsactiviteit.

- *Theorietoets*

Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

Om dit keuzedeel goed uit te kunnen voeren zul je een stage- of praktijkplek moeten regelen waar je met kinderen kunt werken.

HOOFDSTUK 1

ONTWIKKELAANBOD EN MOTORISCHE ONTWIKKELING

In dit hoofdstuk komt meer theoretische kennis aan de orde over de motorische ontwikkeling van 0- tot 13-jarigen dan je in de basis van de opleiding al hebt geleerd. Deze extra theorie bereidt jou als pedagogisch medewerker nog beter voor op het werken in de bso of het kinderdagverblijf. Zo weet je welke beweegbehoefte een kind heeft en of het actuele aanbod hier wel of niet bij aansluit.

Aan het eind van dit hoofdstuk

- kun je de motorische ontwikkeling van de baby, peuter, kleuter en het basisschoolkind beschrijven
- weet je de ontwikkelingskenmerken van de baby, peuter, kleuter en het basisschoolkind naar de praktijk van sport en bewegen te vertalen
- weet je welke beweegbehoefte kinderen hebben en of het actuele beweegaanbod hierbij wel of niet aansluit.

Opdracht 1 Casus motorische ontwikkeling

De **motorische ontwikkeling** gaat over de veranderingen die kinderen laten zien in hun bewegingen.

Hoe een kind zich ontwikkelt, wordt aan de ene kant beïnvloed door wat het kind van nature kan en aan de andere kant door de plek waar het opgroeit. We denken dat de ontwikkeling van een kind komt door een voortdurende wisselwerking tussen wat het van nature kan en wat er om hem heen gebeurt. We kijken vooral naar hoe kinderen motorische vaardigheden leren, waarbij zowel hun groei als de dingen om hen heen een rol spelen.

Motorische ontwikkeling heeft ook betrekking op de mate waarin kinderen vooruitgaan in hun bewegingen en vaardigheden. Het is iets wat steeds verandert, terwijl kinderen groeien en leren door in contact te zijn met de veranderde omgeving en met wat ze van nature aan bewegingen kunnen. Wil je de motorische ontwikkeling van kinderen begrijpen, dan betekent dit dus dat je kijkt naar wat er in hun lichaam zit en naar wat er om hen heen gebeurt. Deze dingen samen bepalen hoe goed iemand wordt in bewegen.

Lees de onderstaande opsomming.

Motorische ontwikkeling

- springt ver
- zit alleen en kan vanuit zit naar buikligging
- bouwt een toren van drie blokjes
- houdt het hoofd in balans
- vangt een stuitende bal
- rolt van buik naar rug
- kruipt op handen en knieën
- kleurt binnen de lijntjes
- staat 1 seconde op één voet
- trekt zich op aan voorwerpen
- springt op de plaats
- loopt met steun
- tilt het hoofd langer op en draait het hoofd
- tilt het hoofd even op in buikligging
- loopt zelfstandig
- schopt een bal naar voren
- loopt achteruit
- kruipt de trap op
- staat met steun
- tilt in buikligging de romp op en steunt op de handen
- fietst op een driewieler
- staat alleen
- hinkelt
- loopt goed hard
- zit met lichte steun
- gooit een bal
- bouwt een toren van zes blokjes.

De voorbeelden uit de casus hebben te maken met de motorische ontwikkeling van een baby (0 tot 2 jaar) en peuter. Bekijk nu de video.

- a. Welke voorbeelden uit de casus zie je terug in de video?
- b. Welke adviezen worden in de video gegeven om de motorische ontwikkeling van een baby te stimuleren?

Opdracht 2 Grote motoriek stimuleren

Bekijk de video.

- Beschrijf twee redenen waarom het stimuleren van de grote motoriek al bij pasgeboren baby's belangrijk is.
- Noteer vijf concrete dingen die aangeven hoe de grote motoriek op jouw praktijkplek wordt gestimuleerd.

Opdracht 3 Programma Beweegkriebels

Lees de uitleg van het programma Beweegkriebels.

Programma Beweegkriebels

Met Beweegkriebels worden baby's, dreumesen en peuters uitgedaagd om minimaal 60 minuten per dag te spelen en te bewegen. De werkwijze van Beweegkriebels kan worden toegepast binnen organisaties waar kinderen van 0 tot en met 4 jaar komen. Groepsleiding, opvangouders of begeleiders van de kinderen moeten toegerust zijn om met de kinderen spelenderwijs te bewegen. Beweegkriebels richt zich op het integreren van spelenderwijs bewegen in de dagelijkse structuur. Bewust bewegen met baby's, dreumesen en peuters vraagt bijzondere vaardigheden, zoals creativiteit, begeleiding en spelinzicht. Beweegkriebels gaat in op het ontwikkelen van deze vaardigheden.

Door twee ontwikkelaars van Beweegkriebels is later 'Spelenderwijs bewegen voor 0 tot 4 jaar' ontwikkeld. Hierin zijn allerlei bewegingsactiviteiten te vinden voor deze leeftijdsfase. Beweegkriebels is hét beweegprogramma voor het jonge kind.

Lees de informatie over de interventie Beweegkriebels op de website.

- Beschrijf de doelgroep, vier doelstellingen en de inhoud van het programma.
- Zou jij deze interventie aanbevelen aan ouders? Waarom wel of niet?

Bekijk de video.

- Je wilt ouders adviseren over babyzwemmen. Welke drie voordelen van babyzwemmen kun je voor de ouders noemen? Noteer ze.
- Waar let je als opvoeder of pedagogisch medewerker op bij het babyzwemmen?

Lees de casus 'Beweegadvies voor kinderen onder de 1 jaar'. Bron: <https://www.rijksoverheid.nl>.

Beweegadvies voor kinderen onder de 1 jaar

Beweeggedrag

Meerdere keren per dag op verschillende manieren lichamelijke activiteit, bijvoorbeeld door met het kind op de grond te spelen. Als het kind nog niet mobiel is, breng het dan tijdens die activiteiten in buikligging, in totaal ten minste 30 minuten.

Zitgedrag

Laat kinderen onder de 1 jaar niet langer dan 60 minuten stilzitten. Wees er ook alert op dat hun bewegingsvrijheid niet beperkt wordt voor meer dan een uur, bijvoorbeeld door 'vastzetten' (in een stoeltje). Ook beeldschermtijd wordt afgeraden.

- Wat doe je er met bovenstaande adviezen in jouw beroepspraktijk? Licht je antwoord toe.

Mijlpalen motorische ontwikkeling baby

Lichamelijke ontwikkeling baby

De lichamelijke ontwikkeling verloopt voor gezonde kinderen op hoofdlijnen vrijwel hetzelfde. Ieder kind doorloopt deze ontwikkelingen op zijn eigen manier. Wanneer een kind één maand oud is, lukt het om de kin op te tillen en zijn hoofd kort op te tillen van de onderlaag waarop hij ligt. Een maand later kan hij zelfstandig zijn borstkas optillen en na vier maanden zijn de spieren zo getraind dat hij zelfstandig kan draaien van de zij naar de rug.

Wanneer een baby een half jaar oud is, kan hij zelfstandig zitten. Na tien maanden wordt een baby mobieler en lukt het hem om te kruipen. Een maand later kan hij staan en rond zijn eerste verjaardag loopt de baby. Dit kan hij soms geheel zelfstandig, maar vaak nog aan de hand van de volwassene. Zo volgt de ene vaardigheid de andere op, als een ononderbroken proces.

Zintuiglijke ontwikkeling

Direct na de geboorte functioneren de zintuigen van de baby niet optimaal. Vlak na de geboorte ziet een baby de wereld in zwart-wit. Hij ziet vormen, beweging en licht, maar alles op een afstand van meer dan 20 centimeter is wazig. Zijn ogen richten op een voorwerp of gezicht kan hij pas wanneer hij drie maanden oud is. Dit noemen we **objectfixatie**. De motoriek en de zintuigen van de baby vormen samen een systeem. Dit noemen we de **sensomotorische ontwikkeling**. Zo werken bij de oog-handcoördinatie de ogen en handen samen om een bepaalde taak succesvol uit te kunnen voeren. De baby ziet een voorwerp liggen en grijpt hier met de handen naar. Hij zal het voorwerp voelen en vaak stopt hij het vervolgens in zijn mond om dit verder te onderzoeken. Hierdoor leert de baby de eigenschappen (de vorm, is het hard of zacht?) van het voorwerp kennen.

Motoriek en ontwikkeling

Een klein kind kan op verschillende manieren dingen leren:

- Ervaringsleren: leren door het zelf te doen, door dingen uit te proberen, bijvoorbeeld door iets in de mond te stoppen.
- Herhalingsleren: leren door iets vele malen te herhalen, te oefenen, bijvoorbeeld door herhaaldelijk tegen een rammelaar te slaan.
- Imiterend leren: leren door voordoen en nadoen, bijvoorbeeld geluid imiteren dat een van de ouders maakt.

Het proces van **rijping**, de factoren die nodig zijn om tot leren en ontwikkelen te komen, is enigszins te beïnvloeden. De ontwikkeling van baby's kan gestimuleerd worden door een interessante omgeving. Een omgeving die uitnodigt tot veel variatie, maakt een kind actief.